

Dit is de gezamenlijke reactie van zeven belangenorganisaties die zich inzetten voor het tegengaan van jongerendakloosheid op de internetconsultatie “Wijziging van de Participatiewet en enkele andere wetten in verband met het verbeteren van de regeling voor loonkostensubsidie en enkele andere wijzigingen”.

We zijn blij dat het kabinet erkent dat de kostendelersnorm kan zorgen voor ongewenste (neven)effecten, inclusief het ontstaan van dakloosheid onder jongeren. Ophoging van de leeftijdsgrens voor toepassing van de kostendelersnorm is een stap voorwaarts: het zal dakloosheid bij jongvolwassenen gedeeltelijk voorkomen, of in elk geval: uitstellen. Het zorgt ervoor dat ouders met een uitkering niet meer hoeven te vrezen voor korting op hun inkomen zodra hun kind 21 wordt. Ook wordt het hierdoor financieel haalbaar gemaakt dat (dreigend) dakloze jongeren gaan samenwonen met iemand met een uitkering. De inzet van de coalitie om de leeftijdsgrens voor toepassing van de kostendelersnorm te wijzigen van 21 naar 27 jaar juichen we in beginsel dan ook toe. Wel plaatsen we bij de voorgenomen wijziging de volgende kanttekeningen.

Verhoging van de leeftijdsgrens voor de kostendelersnorm is géén panacee tegen jongerendakloosheid. Voor mensen met een laag inkomen is woningdelen een belangrijk reddingsmiddel om niet dakloos te raken. De kostendelersnorm is maar één van de belemmeringen voor mensen met een uitkering om (dreigend) dakloze jongeren in huis te nemen. Het is belangrijk dat Rijk en gemeenten oog hebben voor de brede effecten voor het (gecombineerde) beleid dat mogelijk drempelverhogend werkt om een huishouden te delen. Denk aan kortingen op toeslagen en hogere gemeentelijke belastingen, die mensen in een uitkering ervan weerhouden om hun woning te delen met (dreigend) dakloze jongere. Om dit mogelijk te maken is het zaak dat Rijk en de gemeenten - behalve de kostendelersnorm tot 27 jaar af te schaffen - kijken naar de *bredere* effecten van - en het samenspel tussen - bovengenoemde belastingen en toeslagen.

Als lokale belangenbehartigers zien wij de effecten van bovengenoemde regelingen op dakloze mensen jonger én ouder dan 27 jaar in ons dagelijkse werk. Met betrekking tot de voorgestelde wijziging zijn wij dan ook bezorgd dat de ophoging van de leeftijdsgrens feitelijk neerkomt op *uitstel*, waarbij hetzelfde probleem zich een aantal jaar later opnieuw aandient. Feit is dat financiële bestaanszekerheid voor een 513.000 huishoudens - waarvan een substantieel deel een bijstandsuitkering heeft - structureel onder druk staat (*Armoede en sociale uitsluiting*, CBS, december 2021). Gebleken is dat een substantieel deel van de dakloze mensen voordat zij dakloos werden

vaak al vele jaren op het bestaansminimum leefden. Voor mensen met een dergelijke wankelende basis hebben regelingen - zoals de kostendelersnorm - funeste gevolgen. Dat dergelijke regelingen überhaupt toepasselijk zijn op mensen in die omstandigheden leidt in de praktijk tot schrijnende situaties. Kosten van levensonderhoud en het tekort aan betaalbare huisvesting zijn dusdanig dat het een grote opgave is om rond te komen, óók als twee of meer mensen met gestapelde uitkeringen samen een huishouden delen. Zo beschouwd brengt de introductie van een nieuwe leeftijdsgrens weliswaar tijdelijk verlichting, maar zal de regeling nog steeds grote groepen mensen die 27 jaar of ouder zijn, en voor wie bestaanszekerheid geen gegeven is, disproportioneel raken.

Wonen is een mensenrecht en een basisbehoefte. Dat laatste maakt de huidige wooncrisis voor sommige groepen tot een persoonlijk drama. De wooncrisis raakt niet alleen (dreigend) dakloze jongeren, maar honderdduizenden mensen jonger én ouder dan 27 jaar. Behalve de nood onder aandachtsgroepen staan Rijk en gemeenten voor de opgave om statushouders en Oekraïense oorlogsvluchtelingen te huisvesten. Dit onderstreept de noodzaak dat alle tijdelijke én structurele oplossingen direct worden benut, om op korte termijn op een menswaardige manier grote aantallen mensen te huisvesten. Het stimuleren van samenwonen is een voor de hand liggende strategie om woningnood te bestrijden en kan voor mensen met een laag inkomen de weg omhoog uit armoede betekenen. Jongerenpanel de Derde kamer schreef in 2021 al een [brandbrief over het stimuleren van woningdelen](#) aan de wethouders van centrumgemeenten hierover.

Met het oog op de voorgenomen wetwijziging adviseren wij het volgende:

- 1) Schaf de kostendelersnorm helemaal af (dus ook na 27 jaar). Jongerenpanel de Derde Kamer stelde een [pamflet](#) op van dezelfde strekking.
- 2) Geef gemeenten die de kostendelersnorm willen afschaffen de ruimte a) om dat te doen, vooruitlopend op de wetwijziging en b) om te experimenteren met loslaten van de kostendelersnorm voor aandachtsgroepen >27 jaar.
- 3) Onderzoek de gecombineerde effecten van de verschillende regelingen (kostendelersnorm en toeslagen) in de context van de totale maatschappelijke kosten van het leven in armoede. Het is aannemelijk dat kosten voor het afschaffen van de kostendelersnorm (en overige regelingen) en daarmee het beperken van de groep jongeren die dakloos raken ruimschoots gecompenseerd worden door (maatschappelijke) baten zoals minder schuldhulpverlening, wmo, opvang en justitie- en zorgkosten.
- 4) Betrek de uitkomsten van dergelijk onderzoek bij het vaststellen van het ijkpunt bestaansminimum. Neem hierin zowel de afschaffing als de instandhouding van de kostendelersnorm mee, maar ook eventuele doorwerking van korting op toeslagen vanwege de keuze om woning te delen. Ons inziens is het nu gehanteerde bestaansminimum heel krap en houdt het mensen juist 'gevangen' in armoede i.p.v. dat ze ruimte ervaren om hun eigen maatschappelijke en financiële positie te verbeteren.
- 5) Ontwikkel een langetermijn woonvisie die rekening houdt met de behoeftes van alle aandachtsgroepen, waarin méér huizen slechts één van de vele oplossingen is. Deze visie zou ook ruimte moeten bieden voor het benutten van bestaande huizen en het stimuleren van verschillende woonvormen om tegemoet te komen aan de noden en behoeftes. In deze context valt ook te denken valt aan gericht beleid en subsidie voor wijkvernieuwingsprojecten die nieuwe woonvormen onderzoeken en in de praktijk brengen. Op basis daarvan zou moeten worden gekeken wat nodig is om dit in wet- en regelgeving te helpen faciliteren.

Verzamelde opmerkingen en vragen bij de toelichting op het wetsvoorstel

In de **wijzigingstoelichting bij punt 2** staat vermeld dat de bijstand een vangnet is voor noodzakelijke bestaanskosten. Onze ervaringen wijzen uit dat er bij die noodzakelijke bestaanskosten vaak maar net kostendekkend zijn. Bij de minste of geringste tegenslag ontstaan direct schulden, waardoor de armoedespiraal - vaak onomkeerbaar - wordt ingezet bij gebrek aan buffer en netwerk. Vormen van bijzondere bijstand of ondersteuning vanuit WMO (om schulden te voorkomen of vroegtijdig op te lossen) zijn niet altijd bekend of toegankelijk. Bovendien is er geregeld sprake van gebrek aan vertrouwen in instanties of ervaart men die niet als steunend, waardoor men minder geneigd is tijdig hulp te zoeken. Deze praktijkinzichten werpen vragen op over de basisaanname dat bijstand voorziet in noodzakelijke bestaanskosten, net als de veronderstelling dat stapeling van uitkeringen ervoor zorgt dat iemand ruim boven noodzakelijke bestaanskosten uitkomt.

In de **wijzigingstoelichting bij punt 5** staat dat stapeling van meerdere bijstandsuitkeringen op één woonadres ongewenst is. Wij vragen ons af waarom dit ongewenst is, ook met het oog op de huidige woningcrisis. Door de hoge huren en het feit dat de bestaande huizenvoorraad (zeker in sociale woningbouw) met name gericht is op eengezinswoningen, zien we dat veel mensen die wel een thuis hebben een grotere woning (en daarmee hogere huur) hebben dan zij wellicht nodig hebben. Om dakloosheid te voorkomen en op te lossen zou het delen van huizen dus gestimuleerd kunnen worden in plaats van - de facto - ontmoediging via de kostendelersnorm en korten op toeslagen. Ongeacht of hiermee "uitkeringen worden gestapeld" of niet.

Bij **punt 5 in de wijzigingstoelichting** staat geschreven: "*voor jongeren tot 27 jaar geldt dat ouders en andere huisgenoten vanaf 27 jaar wel meetellen als kostendelende medebewoner, ingeval die jongeren ook recht hebben op een bijstandsuitkering. Met andere woorden: voor de bijstandsuitkering van elke jongere onder de 27 jaar die huisgenoten heeft ouder dan 27 jaar, heeft het aantal oudere medebewoners gevolgen voor de hoogte van zijn uitkering.*" Wij wijzen erop dat dit nadelige gevolgen heeft voor jongeren, de doorstroom in het systeem en (verborgen) dak- of thuisloosheid. Denk bijvoorbeeld aan jongeren (onder de 27) met een oudere partner (boven de 27) die niet gaan samenwonen om niet gekort te worden op hun uitkering.

Mogelijke consequenties hiervan zijn:

- a) jonge mensen die stappen willen zetten om samen hun toekomst op te bouwen, stellen deze stap uit vanwege financiële consequenties (denk aan kostendelersnorm, toeslagen, afvalstoffenheffing, overige belastingen). In het beste geval betekent dit dat er 2 huizen worden aangehouden, waardoor minder ruimte op de woningmarkt ontstaat.
- b) Jongeren zoals beschreven in bovenstaande situatie zouden best willen samenwonen met hun partner of een vriend of vriendin die in een instelling verblijft of dak- of thuisloos is, maar doen dit niet vanwege de financiële consequenties (denk aan kostendelersnorm, toeslagen, afvalstoffenheffing, overige belastingen). Op deze manier blijven plekken in de opvang en in instellingen bezet waardoor doorstroom onnodig vertraagd wordt. Dit heeft ook wezenlijke gevolgen voor instroom en wachtlijsten voor mensen die hulp of opvang nodig hebben waardoor hun problematiek in de wachttijd verergerd. Ook dit draagt

vermoedelijk op meerdere fronten bij aan hogere maatschappelijke (zorg, wmo, opvang) kosten dan het afschaffen van de kostendelersnorm.

In de **wijzigingstoelichting bij punt 7** staat dat dit in elke situatie met een of meerdere kostendelers verbetering van de bestaanszekerheid gegarandeerd wordt voor het hele huishouden en in veel gevallen voor ieder individu. Wij zijn verheugd met deze stap. Onze inschatting is dat dit voor veel mensen financiële verlichting zal brengen. In dit verband missen wij nog wel een voorbeeldberekening als 2 of 3 jongvolwassenen onder de 27 samen een huishouden delen en recht hebben op een uitkering. Hoe ziet die situatie eruit?